

דבר תורת לפרשת וישלח

אמר ר' שמעון בר יוחאי: הלכה בידוע שעשו שונא ליעקב (ספרי במדבר סט).

הלכה זאת תמוהה ביותר! כשחז"ל באים ללמד הלכה, זה על דינים: דברים שאסורים לנו לעשות או דברים שעלינו לקיים! אבל אמירה זאת של ר' שמעון בר יוחאי מדברת על הרגש של עשו כלפי יעקב. מה פשר הדברים? ולמה דווקא עשו ולא ישמעאל?

כדי לענות לשאלה הזאת עלינו להתמקד על השוני השורשי בין יעקב לעשו: עשו הוא בעל תאוות. הוא קודם מחפש לספק את כל תאוותיו: "הלעיטני נא מן האדום האדום הזה" (בראשית כה, ל). רש"י מסביר שהוא מבקש מיעקב לפתוח את הפה שלו ולשפוך הרבה לתוכו. הוא רוצה לאכול הרבה ומהר! לעומת זאת, יעקב הוא "איש תם יושב אהלים" (שם, כז). יעקב הוא איש מאמין ורודף צדק. אפילו אצל לבן מידותיו לא נשחתו. לכאורה, אין שום דבר במשותף בין שני האחים.

בירושלמי (נדרים פ' ג ה' ח) אנחנו לומדים: "רבי אחא בשם רבי חונא: עתיד עשו הרשע לעטוף טליתו ולישב עם הצדיקים בגן עדן לעתיד לבוא, והקדוש ברוך הוא גוררו ומוציאו משם". עשו מתעטף בטליתו בגן עדן, הוא מרמה את עולמו. מבחוץ הוא נראה כצדיק... הוא מכבד את יצחק אביו, משרת אותו כבן מסור, אבל בלבו מתכוון להורגו ובכך להיות היורש היחיד (בראשית רבא). לא בחינם אמרו חז"ל שעשו נמשל לחזיר: החזיר מפרס פרסה. הוא מראה את רגליו, ועושה כאילו הוא טהור אבל אינו מעלה גרה, רק מבפנים רואים שהוא טמא.

במאבק בין יעקב למלאך שהוא שרו של עשו, חז"ל התחלקו: יש שאומרים שהוא נראה כלסטים, ויש שאומרים שהוא נראה כתלמיד חכם. אפשר להגיד שכלפי חוץ הוא נראה כתלמיד חכם אבל בפנים הוא לסטים. וזה כל הסכנה של עשו. הוא לא בהכרח נראה כאויב, הוא יכול לבוא אלינו כדומה לנו, כחבר, אבל פנימיותו היא האויב הגדול שלנו.

המפגש בין יעקב לעשו, הוא לא רק מפגש בין שני אחים אלא מפגש בין שני לאומים, שתי תרבויות (כפי שהקב"ה אומר לרבקה: שני גוים בבטןך ושני לאומים ממעיך יפרדו). מוסר ההשכל עבורנו הוא גדול מאוד. יעקב מפחד מהמפגש הזה: "ויירא יעקב מאוד ויצר לו" (בראשית לב, ח). על כפילות הלשון (ויירא, ויצר) הזאת, הכתב סופר מקשר את התפילה של יעקב אבינו "הצילני נא מיד אחי, מיד עשו" (שם, יב) ומסביר שיעקב לא ידע אם עשיו בא להילחם בו או בא להתחבר בו. ולכן יעקב מעביר את המסר שלו: "עם לבן גרתי ואחר עד עתה" (שם, ה) – למרות שגרתי עם לבן, שמרתי תרי"ג מצוות, לא השתנתי. "ויהי לי שור וחמור, צאן ועבד ושפחה" - אני עשיר, ועמדתי על העקרונות שלי, לא תוכל להשחית אותי.

בהיסטוריה שלנו לא מעט גוים ניסו להשמיד אותנו, לצאת למלחמה כנגדנו. אבל, לעשו וצאצאיו יש עוד דרך לצאת כנגדנו: בחיבוק. הם באים לקראתנו כאחים כאנשים שדומים לנו. מתחברים אליהם, ועוזבים את תורתנו הקדושה, עוזבים את הייעוד המיוחד שלנו ומתבוללים. זאת הסכנה. אחוז ההתבוללות שבאירופה ואמריקה מעל חמישים, וזה גם השמדה של עם ישראל. וזה דווקא לבני עשו, אחוז היהודים שהתבוללו עם בני ישמעאל קטן מאוד.

ולכן באים חז"ל: הלכה: בידוע שעשו שונא לישראל. למרות שהם באים לקראתך כחברים, דע שבפנימיות הם ההפך הגומר משלך. להתקרב אליהם זה להישמד. ולא רק לגבי ההתבוללות, אלא גם בתרבות. וזה האתגר של הדור שלנו. לדעת להיפרד מהתרבות המערבית, ולהידבק בערכים שלנו, ערכי התורה והיהדות.

שבת שלום!